

Oponentský posudek na habilitační práci

Název habilitační práce: Filosofická reflexe pojetí dítěte a dětství

Autorka: PaedDr. Miriam Prokešová, Ph.D.

Předkládaná habilitační práce jde v myšlenkové a vzdělanostní linii autorky, Miriam Prokešové, strmě nahoru. Kdo zná její dosavadní dílo, nemůže než souhlasit, neboť v něm zúročuje veškerou svou dosavadní rozsáhlou publikační činnost zaměřenou především na filozofické, psychologické, pedagogické, historické a literární kategorie - Světla a temnoty Jana Amose Komenského, aneb člověk známý neznámý, Základy psychologie, Management sociální práce se žáky základní školy, Sociální interakce ve vztahu učitel žák, Filosofie výchovy, Ztracený člověk ve ztraceném světě, Střípky dětské moudrosti, Volný čas z hlediska kvality života, Osobnost učitele, aneb ten, který miluje i bezpočet odborných článků v monografiích – to vše lze považovat za epistemologická východiska habilitační práce. Tedy vesměs díla pedagogického charakteru směřující k filozofii výchovy.

Autorka ve své habilitační práci demonstruje, jak bezbřehý přesah má současná filozofie, když do centra její pozornosti staví dítě. Problém tak běžný a širokospektrální, že se pro tuto samozřejmost na něj právě ve filozofii, jež dává impulzy ostatním společenským vědám, neprávem zapomíná. Miriam Prokešová tak rozehrává široké multidisciplinární přístupy na nejvyšších kvalitativních stupních, což se odráží právě v této habilitační práci. Její úctyhodný rozsah (271 strana textu a 163 zdroje) svědčí o tom, že do úrovně habilitační práce takového charakteru nelze dospět ze dne na den, ale v průběhu řady let, permanentního vzdělávání a životních zkušeností. To je první poselství této práce, jež k nám autorka vysílá.

Druhým poselstvím je její obsahová náplň, strukturovaná do několika autonomních celků a do patnácti kapitol organicky na sebe navazujících. Všemi kapitolami prolíná duch filozofů starověkých, středověkých i současných (zejména Kanta, Marcela, Heideggera, de Chardina, Sartra, Fromma, Lévinase a dalších, z českých dominují Jan Patočka a Naděžda Pelcová. S nimi autorka polemizuje o duši dítěte a dětství jako takového, kteréžto chápe jako významnou filozofickou kategorii, odklánějící se tak od tradiční ontogenetické psychologie. Na pořadí jejich myšlenek jsou implementovány dialogy dítěte s dospělými, pro něž máme jednoznačný příměr – tázání. Je až dech beroucí, jak stylisticky citlivě i odborně dokázala autorka skloubit zdánlivě nesouvisející témata s filozofickou reflexí pojetí dítěte a dětství, bez nichž by se koncepce její práce neobešla. Ta je systematicky vystavěna až s přísnou pozitivistickou přesností od obecných přístupů k finále, jež vnímá jako všeobjímající lásku k dítěti.

Za mimořádně zdařilou lze považovat druhou kapitolu zasvěcenou úvahám Komenského pod názvem Tázání je zbožností myšlení aneb Komenského hledání anjelů, v disputaci s dalšími filozofy. Není však účelem oponentury analyzovat jednotlivé kapitoly habilitační práce; ty ostatně tvoří kompaktní celek, a bylo necitlivé tuto celistvost porušovat. Je však nabíledni, že habilitační práce není jen filozofickým pojednáním o duši dítěte a dětství. Burcuje totiž současnou společnost k zájmu o duši dítěte, založeném na skutečném poznání a přiblížení se k ní v duchu intencí Rousseauových neuspěchávat dětství dítěte. Radostné dětství pro autorku neznamená být zahrnut materiálními požitky, ale lidskou hodnotou nejvyšší – láskou. Neboť dítě touží především po lásce, již i rodiče a dospělí vůbec mají uloženu na dně svých srdcí a mnohdy, na rozdíl od dítěte, se jí stydí dát najevo. A nejhluběji, jak uvádí Miriam Prokešová,

se nachází v srdci dítěte a k níž se i v dospělosti stále navracíme. Tím vzdáleně evokuje i prvky transakční analýzy.

Závěr habilitační práce korunuje autorka svým posledním poselstvím, v němž dominuje snaha po komplexním poznání osobnosti dítěte na základě lásky k němu a k jeho životu a zároveň provokuje čtenáře zamyslet se nad faktem, zda láska a život nejsou pouhou iluzí lásky, krásy a dobra“. Sama za sebe napovídá, že „naše pout' životem, naplněná nezměrnou touhou po lásce, svůj hluboký smysl má“.

Oponent je přesvědčen, že se jedná o ojedinělou filozofickou studii, které zajisté předcházela nezměrná příprava teoretická a mravenčí badatelská práce v celé své šíři zahrnující již kromě výše uvedených společenských nauk také světovou i českou literaturu (viz Hölderlin, Hrubín) a která vpečetuje celé práci lyrickou dimenzi. Bez takového úsilí by se věda neposouvala vpřed a platí to i o filozofii, jedné z nejobtížnějších společenských disciplín. Zvláštní pozornost si zaslouží i sentence filozofů, uvozující jednotlivé kapitoly. Práce je „ilustrována“ pro snadnější orientaci a přehlednost margináliemi na okraji vnějších stran textu. Ani v tom nezapře autorka svou původní pedagogickou orientaci.

Závěr: Habilitační práci PaedDr. Miriam Prokešové, Ph.D., lze hodnotit jako hotový filozofický traktát splňující nejvyšší parametry a kritéria na habilitační práce kladená. Jde o avantgardní dílo v oblasti filozofie, k níž se přimykají další společenské disciplíny. Je cenným přínosem nejen pro filozofii, ale i pro psychologii, pedagogiku, antropologii a další vědy. Oponent si dovoluje vyslovit názor, že tato práce se stane součástí filozofických a pedagogických čítanek a obohatí je o netradiční přístupy, jež autorka zvolila.

Habilitační práci doporučuji z výše uvedených důvodů k obhajobě.

V Brně 28. srpna 2018.

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.